

RAPOR 2023

**TÜRKİYE'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ
NEFRET SUÇLARI RAPORU 2022**

Rapor 2023

Türkiye’de Din, İnanç
veya İnançsızlık Temelli
Nefret Suçları Raporu 2022

Norwegian
Helsinki Committee

Türkiye’de Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları Raporu 2022

Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi

Yazarlar: Funda Tekin

Proje ekibi: Dr. Mine Yıldırım, Funda Tekin

Tasarım: Çağrı Karadağ

Kapak fotoğrafı: DHA (Murat Deliktaş, Ömer Çetinaslan)

Yayın tarihi: Ağustos 2023

Norveç Helsinki Komitesi (Norwegian Helsinki Committee, NHC), merkezi Oslo’da bulunan ve insan haklarının uygulamada korunmasını sağlamak amacıyla 1977 yılından beri uluslararası çalışmalarına devam eden bir sivil toplum kuruluşu. Bu amaçla izleme ve raporlama, insan hakları eğitimi faaliyetleri yürütüyor ve sivil toplum ile demokratik yapıları destekliyor. NHC’nin çalışmaları Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı kapsamında kabul edilmiş insan hakları belgelerini temel alıyor.

İnanç Özgürlüğü Girişimi, 2011 yılından beri Türkiye’de herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün korunması için çalışmalar yürütüyor. Projenin temel etkinlikleri arasında izleme, belgeleme, raporlama, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve savunuculuk yer alıyor. Ayrıca, din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili izleme, raporlama, kapasite geliştirme ve farkındalık yükseltme çalışmaları yürütüyor.

Funda Tekin, Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi proje asistanı ve iletişim sorumlusu. Lisans eğitimini, Bahçeşehir Üniversitesi Gazetecilik ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde tamamladıktan sonra Hrant Dink Vakfının yürüttüğü Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi projesinde araştırmacı ve araştırma koordinatörü olarak çalıştı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Projeler ve STK Yönetimi bölümünde yüksek lisans eğitimine devam ediyor.

Elinizdeki raporun ortaya çıkışında, birçok kişinin emeği ve desteği bulunuyor. Rapora katkı sunan tüm katılımcılara değerli katkıları için en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Bu rapor European Endowment for Democracy (EED) katkısıyla hazırlanmıştır. Raporun içeriği EED’nin resmi görüşünü yansıtmaz. Yayında yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu yalnızca İnanç Özgürlüğü Girişimi’ne aittir.

www.inancozgurlugugirisimi.org

inancozgurlugu.info@gmail.com

Twitter: /inancozgurlugu

Instagram: /inancozgurlugugirisimi

Facebook: /inancozgurlugugirisimi

Youtube: /@inancozgurlugu

İçindekiler

Kısaltmalar	4
1. Giriş.....	6
2. Hukuki çerçeve.....	8
3. Türkiye’de yasal mevzuat ve politika.....	11
4. 2022 yılı nefret suçu veya olayları verileri	13
5. Sonuç ve tavsiyeler	21

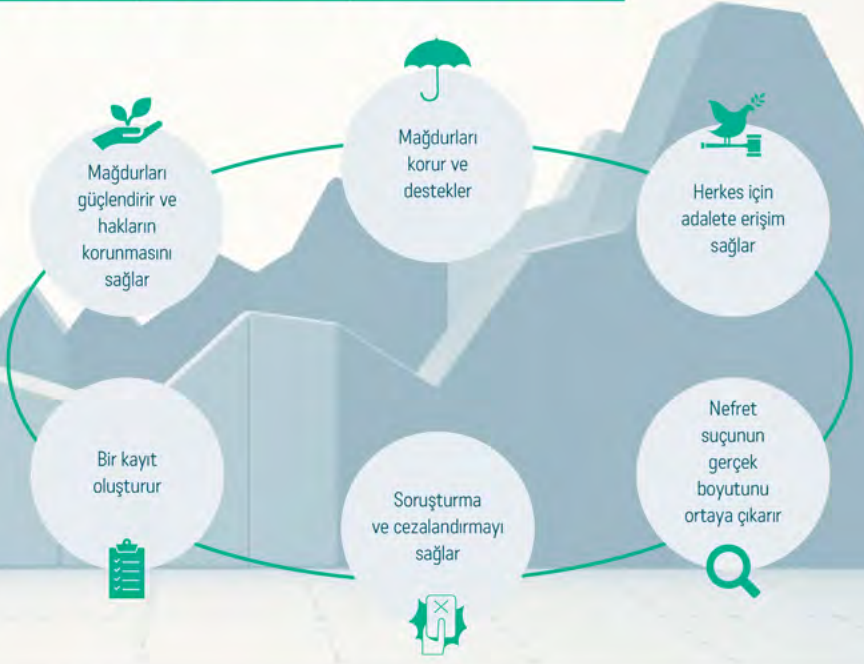
Kısaltmalar

AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGİT/DKİHB	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
TCK	Türk Ceza Kanunu

NEFRET SUÇU BİLDİRİMİ

Bildirimde bulunmak neden önemli?

Ne değişmeli?

Birçok kişi ırkçılık ve ayrımcılık nedeniyle şiddete maruz kalıyor. Bu şiddet etnik köken, göçmenlik geçmişi, ten rengi, din, inanç, cinsiyet, cinsel yönelim veya engellilik gibi çeşitli kimliklere yönelik önyargı saikinden kaynaklı olabiliyor.

TOPLUM

- Ayrımcılık ve önyargıyla her yerde mücadele edin
- Nefret suçlarını açıkça kınayın
- Hak bilincini artırın ve mağdurlar ile tanıkları güçlendirin

PROSEDÜRLER

- Alternatif raporlama ve üçüncü taraf raporlama yöntemleri oluşturun
- Nefret suçunu tanıma ve kaydetme kapasitelerini geliştirin
- Mağdurları destek hizmetlerine yönlendirin

KOLLUK KUVVETLERİ

- Polis memurlarına pratik rehberlik ve eğitim sağlayın
- Nefret suçlarını inceleyen özel birimler kurun
- Sivil toplum ve diğer kuruluşlarla yakın iş birliği yapın

BİLDİRİM OLMADAN

NEFRET SUÇLARI GİZLİ KALİYOR

10 kişiden 9'u maruz kaldığı saldırıyı herhangi bir yere bildirmiyor. Çoğu kişi ihbarın sonuçsuz kalacağını düşünüyor, ihbar etmenin çok zor olduğunu veya polise güvenmediklerini belirtiyor.

Bazı gruplar, genel nüfustan 2 kat daha fazla şiddete maruz kalabiliyor.

1. Giriş

Din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçları, diğer nefret suçları gibi Türkiye'de önemli bir sorun olmaya devam ediyor. Nefret suçlarının mağdurlar, mağdurlarla doğrudan ve dolaylı olarak bağlantılı kişiler ve genel olarak toplum üzerinde, önyargı saiki içermeyen suçlara göre daha ciddi etkileri olabiliyor. Nefret suçları mağdura ve mağdurun ilişkili olduğu gruba toplumun kalanıyla eşit hak özneleri olmadığına dair bir mesaj veriyor ve toplumsal barışın önünde ciddi bir engel oluşturuyor. **Ancak, Türkiye'deki yasal mevzuat ve uygulama bu suçlara karşı oldukça etkisiz.**

Bu bağlamda, "Türkiye'de Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları 2022" raporu, bu suçların önlenmesine ve nefret suçlarıyla ilgili cezasızlığın önüne geçmeye katkı sunmayı amaçlıyor. 2022 yılını kapsayan bu izleme çalışmasında, inanç topluluklarından gelen bildirimler, medya izleme sürecinde erişilen veriler ve bunlarla ilgili değerlendirme sürecinde elde edilen bilgiler derlendi.

Raporun ortaya koyduğu veriler, Türkiye'de bu suçlarla mücadelenin bütünlüklü bir şekilde geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu yeniden hatırlatıyor. Bu doğrultuda, öne çıkan ihtiyaçlar:

- Din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarının kamu yetkilileri ve sivil toplum tarafından izlenip raporlanması,
- nefret suçlarının etkili bir şekilde soruşturulması,
- zarara ilişkin tazmin,
- mağdurların desteklenmesine yönelik bütünsel bir yaklaşım,
- çok paydaşlı çalışmalar.

Yöntem

Bu rapor, Türkiye'de din, inanç veya inançsızlık temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarına dair bütünlüklü bir izleme çalışması sunması açısından önemli bir boşluğu doldurma amacı taşıyor. Rapor, nefret suçlarıyla ilgili ele alınabilecek mevzuata ilişkin bir taramayı temel alıyor.

Olayların tespiti için, 1 Ocak 2022 ve 31 Aralık 2022 aralığını kapsayan bir medya taraması yürüttük. Ayrıca, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları hakkında bildirimler için **hazırladığımız formu** yaygınlaştırdık. Bildirilen ve medya taraması sonucunda ulaşılan olaylarla ilgili bilgileri Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının (AGİT) nefret suçu tanımını temel alarak inceledik ve raporda yer verip veremeyeceğimizi değerlendirdik. Son olarak, tespit edilen olaylarla ilgili doğrulama yapabilmek ve güncel bilgilere ulaşabilmek için ilgili kişi ve kurumlarla iletişime geçmeye çalıştık.

Bu izleme çalışması, Yahudilere, Hristiyanlara, Müslümanlara, Alevilere, başörtüsü kullanan kişilere, ateistlere, Yehova Şahitlerine, Ezidilere ve diğer din veya inançlara karşı önyargı saiklerini temel alıyor.

Çalışmada, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarına, istatistiklere

ve yargı kararlarına ulaşma konusunda bazı sınırlılıklarla karşılaştık. Ayrıca, nefret suçları genellikle yaşananın altında raporlanıyor ve basına yansıyor. Bunun yanında, çalışmamızı ilgili din veya inanç toplulukları ve inançsızlar arasında yeterince yaygınlaştıramadığımız için de rapordaki bilgiler tüm resmi yansıtıyor.

Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının konuya ilişkin istatistiki bilgilerinin erişilebilir ve ayrıntılandırılmış olmaması da nefret suçlarıyla ilgili çalışmalar için önemli bir engel oluşturuyor. Son olarak, nefret suçlarının yargı kararlarında ele alınma biçimine de yer vererek daha bütünlüklü bir izleme çalışması yapmayı amaçlasak da yargı kararlarına erişimimiz sınırlı kaldı.

2. Hukuki çerçeve

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde nefret suçuna ilişkin açık bir düzenleme olmasa da ayrımcılık yasaklanıyor.¹ Bu nedenle devletler, bir insan hakkına müdahale oluşturan suçlarla ilgili önyargı saikini soruşturma yükümlülüğüne sahip.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına göre nefret suçu niteliğine sahip olabilecek bir olay başvuru konusu olduğunda ayrımcılık yasağı ile birlikte olayla ilişkili hak temel alınır. Ayrımcılık, bir kişi veya grubun, dil, etnik köken, "ırk", cinsiyet, yaş, cinsel yönelim ve engellilik gibi unsurlardan birine dayalı olarak, temel hak ve özgürlüklerden veya diğer yasal haklardan, aynı veya benzer konumda olan diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanmadığı durumda ortaya çıkar.

AİHM ayrıca, ceza hukukunun nefret suçuyla verilen zararlar orantılı bir karşılık vermesi gerektiğine işaret ediyor. Bu ilkeyi Roman bir başvurucuya dazlaklar tarafından yapılan bir saldırıyla ilgili *Secic/Hrvatistan* kararında ortaya koydu.² AİHM bu kararda, devletlerin şiddet içeren olayları soruştururken ırkçı motifleri ve olaylardaki olası etnik nefret veya önyargıyı ortaya çıkarmak için tüm makul ek önlemleri alma görevi olduğunun altını çizdi.

Bunun yanında, AİHM içtihadı bir suçta önyargı saikinin işaretlerinin bulunması durumunda kamu yetkililerinin bununla ilgili soruşturma yapılmasına ilişkin pozitif yükümlülüğü olduğunu gösteriyor.

Ayrımcılık yasağını içeren 14. madde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki diğer haklarla bağ kurmak: Yaşam hakkını koruyan 2. madde, işkence ve kötü muamele yasağını içeren 3. madde gibi.

Hukuki değerlendirmeyi suçun devlet tarafından değil, özel şahıslar tarafından işlendiği durumları da içine alacak şekilde genişletmek.

Pozitif yükümlülüğü ırkçı önyargının saikinin ötesine genişletmek: Dinsel nefret, homofobi, engellilik, siyasi görüşler veya cinsiyet temelli ayrımcılık gibi.

Pozitif yükümlülüğü, kişinin ilişkisi olan bir kişi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmasını kapsayan, bağlantılı ayrımcılık durumlarını içine alacak şekilde genişletmek.

1 BM Medeni ve Siyasal Hakları Uluslararası Sözleşmesi 2. madde; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 14. madde.

2 AİHM, *Šečić/Hrvatistan*, No. 40116/02, 31 Mayıs 2007.

Nefret suçu nedir?

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (AGİT/DKİHB) nefret suçu için aşağıdaki tanımı kullanıyor:

“Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek ya da hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak, benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her tür suç.”

Kısaca, nefret suçunun oluşması için iki unsur gerekiyor: Cezai suç teşkil eden bir fiil ve önyargılı bir saik:³

1. İşlenen fiil ulusal hukuk kapsamında cezalandırılmayı gerektiren bir suç teşkil etmeli. Kasten öldürme, kasten yaralama, mala zarar verme, tehdit ve benzeri suçlar nefret suçunun kökenindeki temel suçlar olabilir.
2. Ayrıca, suç teşkil eden fiilin “önyargıya” dayanan belirli bir saikle işlenmesi gerekir. Önyargılı saikin varlığı, nefret suçlarını adi suçlardan ayırır.

Önyargılı saik nedir?

Nefret suçunun faili mağduru, mağdurun belli bir grupla olan gerçek veya öyle algılanan bağı nedeniyle seçer.⁴ Örneğin, suçun bir taşınmaz veya mekâna zarar vererek işlenmesi halinde bu mekân, mağdur grupla olan bağı nedeniyle seçilir. Bu mekânlara ibadet yeri, toplum merkezi, okul, araç veya ev örnek olarak verilebilir.⁵

³ AGİT/DKİHB, *Hate Crime Laws – A Practical Guide*, 2009.

⁴ A.g.k., s.16.

⁵ A.g.k.

Din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarının tespitine yardımcı olabilecek sorulara örnekler:⁶

- Mağdurlar veya tanıklar olayın bir din veya inanç grubuna yönelik bir önyargıdan kaynaklandığını mı düşünüyor?
- Önyargıya işaret eden bir yorum, yazılı beyan, tutum ya da duvar yazısı var mı?
- Hedef alınan mekân, bir ibadet yeri, cami, cemevi, kilise, sinagog veya Yehova Şahitlerine veya ateist bir gruba ait toplantı salonu, din veya inanç topluluğuyla bağlantılı bir mezarlık veya okul ya da kültürel açıdan önemli bir mekân mı?
- Hedef alınan mekân bir din veya inanç grubuna mensup kişilerin yaşadığı bir yer mi?
- Hedef alınan mekân daha önce din veya inanç grubuna karşı bir olayda hedef alınmış mı?
- Hedef alınan mekâna yönelik saldırının niteliği ne? Olay yerinde, Davut'un yıldızı veya haç gibi sembollere zarar verilmiş mi? Veya örneğin, Müslümanlar açısından rencide edici olabilecek domuz eti veya kanı gibi bir öge bulunmuş mu?
- Ne tür bir şiddet söz konusu? Din veya inancı temsil eden semboller hedef alınmış mı? Tevrat, İncil veya Kur'an gibi dinî öneme sahip bir objeye karşı saygısızlık içeren bir davranış sergilenmiş mi?
- Şüpheli şahıs bir din veya inanç topluluğunu hedef alan bir gruba mı mensup?
- Şüphelinin geçmişinde veya sicilinde benzer eylemlerde bulunduğu dair bir ipucu var mı?
- Mağdur edilen kişinin görünüşünden hangi din veya inanca mensup olduğu anlaşılıyor mu? Haç veya Zülfikar kolyesi takan veya dövmesi bulunan bir kişi, kippa veya takke takan biri, başörtüsü kullanan bir kadın, sakallı biri, isminden dinî aidiyeti belli olan bir kişi buna örnek gösterilebilir.
- Mağdur edilen kişi, din veya inanç topluluğu lideri veya belirli bir din veya inanç topluluğunun korunması ve güvenliği için çalışan bir insan hakları savunucusu mu?
- Olay bir terör saldırısının ardından, böyle bir saldırının yıldönümünde veya fail ya da bir din veya inanç topluluğu açısından önem taşıyan başka bir tarihte mi yaşanmış? Olay bir dinin bayramında mı yaşanmış?
- Kişiler din veya inançlarını yayarken mi hedef alınmış?
- Görünürde başka bir saik var mı? Başka bir saik bulunmaması da önyargılı saikin varlığına işaret edebilir.

⁶ Bu sorular AÇİT'in Müslümanlara ve Yahudilere yönelik nefret suçlarıyla ilgili kaynaklarından uyarlanmıştır. Bakınız, *Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide*, 2020 ve *Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide*, 2017.

3. Türkiye’de yasal mevzuat ve politika

Türkiye taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri nedeniyle hem insan haklarının korunması hem de nefret suçuyla ilgili etkili soruşturma ve yargı süreci yürütme konusunda önemli yükümlülüklerle sahip. Başta Birleşmiş Milletler Evrensel Periyodik İzleme, Avrupa Konseyi ve AGİT olmak üzere, uluslararası insan hakları uyum denetim mekanizmalarının ilgili süreçlerinde Türkiye’ye nefret suçu mevzuatı hazırlama, nefret suçu verilerinin ayrıştırılmış istatistiklerini oluşturma ve ayrımcılık ve nefret suçlarıyla mücadele etme konularında pek çok tavsiyede bulunuldu.⁷

Buna rağmen, Türkiye’de nefret suçlarının Türk Ceza Kanunu’na (TCK) dahil edilmesi için çeşitli zamanlarda kanun teklifleri hazırlanmış olsa da, nefret suçu konusunda özel veya yeterli bir düzenleme bulunmuyor.⁸ Nefret suçlarıyla ilgili bir düzenleme için TCK’nın 122. maddesinin “Ayrımcılık” başlığı, 2014 yılında “Nefret ve Ayrımcılık” olarak değiştirildi.⁹ Ancak, madde bu şekilde düzenlenmiş olsa da sadece “nefret” nedeniyle gerçekleştirilen belirli “ayrımcılık” eylemlerini kapsıyor:

Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle,

- kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
- kişinin işe alınmasını,
- kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu değişikliklerle beraber, artık suçun ‘nefret’ saikiyle işlendiğinin de ispat edilmesi gerekiyor. Ancak, ‘nefret’ soyut bir kavram olduğu için suçun farklılıklara duyulan nefret nedeniyle işlenip işlenmediğinin ispatı oldukça güç. Bu sebeple, 122. maddenin aslında işlenemez bir suçu tanımladığı hukukçular tarafından sıklıkla dile getiriliyor.¹⁰ Yani, artık ayrımcılık vakalarında da ‘nefret’ saiki arandığı için ayrımcılığın yasalar ve yasa uygulamaları karşısında görünmez kılındığı söylenebilir. Ayrıca, cinsel yönelim ve etnik köken gibi belli özelliklerin 122. madde korumasında olmaması da Anayasa’nın eşitlik maddesine aykırılık teşkil ediyor.

Öte yandan, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş suçlar düşünüldüğünde TCK’da bir dizi suçla ilgili, sınırlı da olsa, düzenleme bulunuyor. Bunlar arasında, tehdit, onur ve şerefe karşı işlenen suçlar, ibadet yerlerine ve mezarlıklara zarar verme, yaralama, öldürme ve halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri aşağılama öne çıkıyor.

⁷ Bu konuyu önceki raporumuzda daha ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Bakınız İnanç Özgürlüğü Girişimi, *Türkiye’de Din veya İnanç Temelli Nefret Suçları 2020 Raporu*, s. 14-16.

⁸ Verilen kanun teklifleri: Mayıs 2010; Aralık 2011; Ocak 2012; Şubat 2012; Aralık 2012.

⁹ 5237 sayılı ve 26/09/2004 tarihli Türk Ceza Kanunu, 25611 sayılı 12/10/2004 tarihli Resmî Gazete.

¹⁰ Doğan, B., *Nefret ve Ayrımcılık Suçu TCK Madde 122*, t.y.; Agos, *TCK 122 hayal kırıklığı: Nefret suçu kağıt üstünde kaldı*, 15 Aralık 2016.

TCK'DA DİN VEYA İNANÇ TEMELLİ NEFRET SUÇLARIYLA İLGİLİ ELE ALINABİLECEK DÜZENLEMELER

Tehdit – TCK 106	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.
Onur, şeref ve saygınlığa karşı işlenen suçlar – TCK 125	Din veya inanç da dahil, belli özelliklere yönelik suçlar ayrıca düzenleniyor.
İbadet yerleri ve mezarlıklara zarar verme – TCK 153	Din veya inanç da dahil, belli özelliklere yönelik suçlar ayrıca düzenleniyor.
Dini veya inancı açıklama ve ibadetin engellenmesi – TCK 115	Din veya inanç grupları ile ilgili bir madde.
Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerlerin aşağılanması – TCK 216/3	Din veya inanç grupları ile ilgili bir madde.
Kasten öldürme – TCK 81	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.
Kasten yaralama – TCK 86	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.
İşkence – TCK 94	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.

Yukarıda ortaya konduğu gibi, ulusal mevzuat nefret suçlarına karşı belirli ölçüde uygulanabilir unsurlar içeriyor. Buna karşı, yargı organlarının nefret söylemi ve nefret suçlarına yaklaşımının genellikle azınlık grupların korunmasına yönelik değil, tam aksine olduğu görülüyor.¹¹

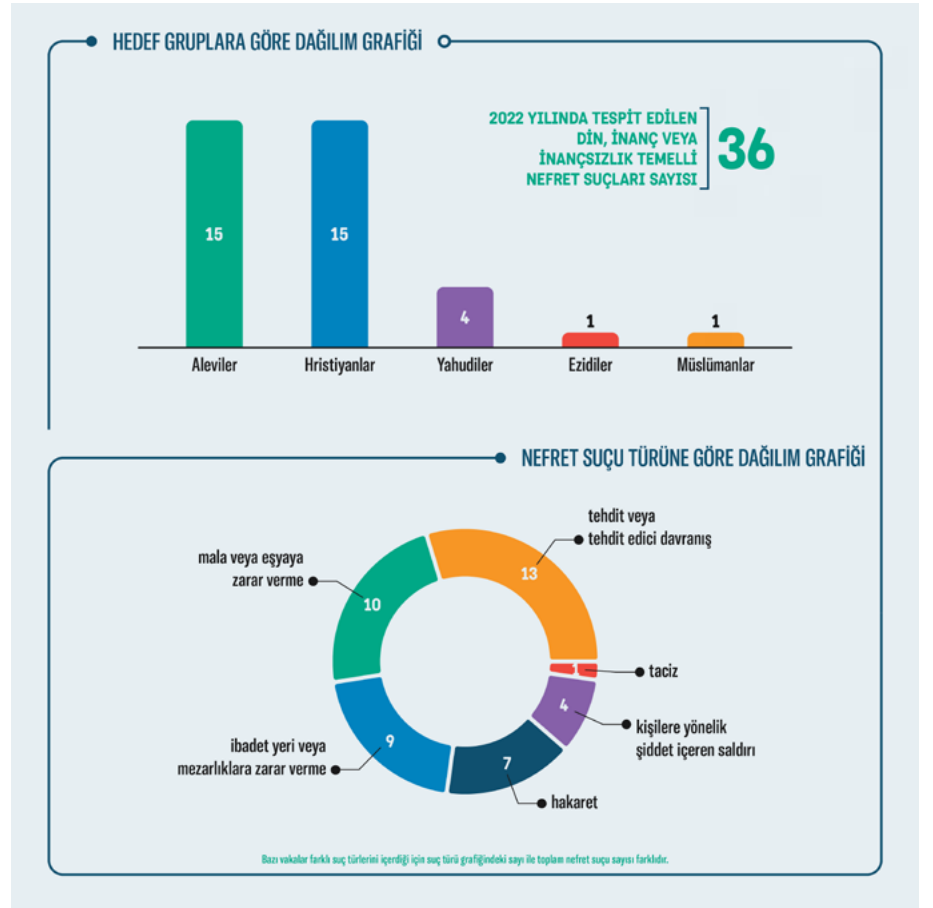
11 - Karan, U., "Nefret suçları ve nefret söyleminin Türkiye yasalarında karşılığı", Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B. (ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrnt Dink Vakfı Yayınları, 2010.

4. 2022 yılı nefret suçu veya olayları verileri

İzleme çalışması kapsamında, Ocak – Aralık 2022 aralığında din, inanç veya inançsızlıkla bağlantılı 36 nefret suçu veya olayı bilgisine ulaşıldı.¹²

Dünya genelinde, nefret suçlarının yaşanandan az ihbar edildiği ve raporlandığı düşünüldüğünde bu sayıların olayların gerçek boyutunu yansıtmadığını söylemek mümkün. Nefret suçlarının raporlanması veya ihbar edilmesi önündeki temel engeller şöyle sıralanabilir:

- Mağdurların önyargı saikli eylemleri kanıksamış olması ve ihbar veya rapor etme eşiklerinin yüksek olması;
- kişilerin dışlanma riskini düşünerek ihbar etmekten kaçınmaları;
- mağdurların iddialarının ciddiye alınmayacağına veya ihbarda bulduklarında, polis memurları tarafından da dahil olmak üzere, daha büyük mağduriyete uğrayacaklarına dair endişeleri.

¹² Bu noktada, bu olayların doğrudan nefret suçu olarak kabul edilmediğini belirtmek gerekiyor.

4 Ocak 2022'de başlayarak, insan hakları savunucusu Fatma Yavuz, Takvim ve Yeni Şafak gazeteleri tarafından Ermeni kimliğiyle ilişkilendirilerek, "Türk düşmanı Ermeni sevici" benzeri ifadelerle hedef gösterildi.¹³ Yavuz, gazetelerle ilgili basın savcılığına suç duyurusunda bulundu. Ancak, 27 Haziran 2023'e kadar konuyla ilgili bir gelişme olmadı.¹⁴

7 Ocak 2022'de, İstanbul Üsküdar Surp Garabet Kilisesi kapısına "MAL Hıristiyan" yazıldığı bildirildi.¹⁵

10 Şubat 2022'de, Kocaeli'de yaşayan birinin sosyal medya canlı yayınında Alevilere hakaret ettiği bildirildi. Şüpheli hakkında, "halkı kin ve düşmanlığa sevk etmek" suçundan soruşturma başlatıldığı ve kişinin adli makamlarca tutuklandığı aktarıldı.¹⁶

12 Şubat 2022'de, Tunceli'de Düzgün Baba Cemevi Yönetim Kurulunun çeşitli idari ve mali para cezalarıyla cemevinin faaliyetlerinin engellenmesiyle ilgili yaptığı açıklamanın ardından, Tunceli Nazimiye Kaymakamı'nın kolluk kuvvetleri ile cemevine gittiği aktarıldı. Kaymakam'ın elinde silahla çektiği fotoğrafı sosyal medyadan paylaştığı ve Cemevi Başkanı'nı tehdit ettiği ifade edildi. Kaymakam ile ilgili suç duyurusu yapıldı.¹⁷ Tunceli Valiliği ise açıklamasında olayı bir "karalama kampanyası" olarak nitelendirdi. Ayrıca açıklamada, Kaymakam'ın yoldaki kar çalışmalarını incelemek için ziyaret yoluna gittiği ve kendisine eşlik eden güvenlik personelini onurlandırmak için hatıra fotoğrafı çektiği ifade edildi.¹⁸

18 Şubat 2022'de, Hatay Altınözü'nde bir lise öğretmenin iki öğrenciyeye Alevi kimliği üzerinden hakaret ettiği iddia edildi. Öğretmenin sınıfta "Aranızda Hristiyan var mı?" diye sorduktan sonra cevap alamayınca, "Peki aranızda Alevi var mı?" diye sorduğu ifade edildi. İki öğrencinin el kaldırmasının ardından öğretmenin, "Bunların inançları farklı, bunlar mum söndü yaparlar" ve "Hadi anlatın nasıl mum söndü yapıyorsunuz?" ifadelerini kullandığı bildirildi. Öğretmenin açığa alındığı belirtildi.¹⁹ Yürütülen soruşturmanın ardından kınama cezası verildi ve öğretmen görevine iade edildi. Başka bir ilçede görevlendirildi.²⁰

18 Mart 2022'de, Mardin Nusaybin'de bir Ezidi'nin evinin yakıldığı aktarıldı. Yangın kontrol altına alınırken olayla ilgili soruşturma başlatıldı. Evi yakılan kişinin yeğeni, Ezidilerin bölgeye tekrar dönmelerini istemedikleri için komşularının evi yaktıklarını ifade etti. Mağdurun ayrıca evi yaptırmaya başladıktan sonra birçok kez tehdit edildiği bildirildi.²¹

10 Nisan 2022'de, İstanbul Şişli'deki Ermeni Katolik İlk ve Ortaokulunun kapısına, kimliği belirsiz kişilerce Nazi sembolü gamalı haçın çizildiği aktarıldı.²²

24-29 Nisan 2022 aralığında, HDP Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan, "Ermeni Soykırımı'nın Tanınması, Soykırım Faillerinin İsimlerinin Kamusal Alandan Kaldırılması" hakkında kanun teklifi vermesi nedeniyle, can güvenliğini tehdit eden yoğun sözlü saldırılara ve tehditlere maruz kaldı.²³

13 Artı Gerçek, *Hedef gösterilen İBB çalışanından suç duyurusu: Aynı süreç Hrant'ı ölüme götürdü*, 4 Mart 2022.

14 27 Haziran 2023'te Fatma Yavuz ile yapılan yazışma.

15 27 Temmuz 2022'de Çağrı Koşak ile yapılan e-posta yazışması.

16 Gazete Duvar, *Alevilere hakaret eden Yakup Tilki tutuklandı: Alkollüydüm*, 10 Şubat 2022.

17 Artı Gerçek, *Kaymakamdan silahlı kişilerle Düzgün Baba Cemevi'ne yönelik tehdit*, 12 Şubat 2022; Evrensel, *Dersim'de cemevi-ni hedef alan Kaymakam hakkında suç duyurusunda bulunuldu*, 13 Şubat 2022.

18 Yeni Dersim, *Tunceli Valiliğinden "Düzgün Baba" açıklaması*, 16 Şubat 2022.

19 Gazete Duvar, *Alevi öğrencilere nefret söyleminde bulunduğu iddia edilen öğretmen açığa alındı*, 18 Şubat 2022.

20 11 Temmuz 2023'te Tüm Öğretmenler Birliği ile yapılan telefon görüşmesi.

21 Medyascope, *Ölüm tehditleri, yakılan evler, yok edilen tarih: Türkiyeli Ezidiler topraklarına dönmek istiyor, komşuları izin vermiyor*, 29 Mart 2022.

22 Artı Gerçek, *Ermeni Katolik ilk ve ortaokulunun kapısına nazi sembolü çizildi*, 10 Nisan 2022.

23 İnsan Hakları Derneği, *İrkçilik ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon Aylık Bülten Nisan 2022*, 9 Mayıs 2022.

13 Mayıs 2022'de, Hatay Reyhanlı'da Konuk Horlak Ortaokulunda bir öğretmene Alevi olması gerekçesiyle okul müdürü ile okul görevlisi tarafından tehdit ve hakaret edildiği bildirildi. TİP Hatay Milletvekili Barış Atay, TBMM'de konuyla ilgili soru önergesi verdi.²⁴ Önergeye gelen yanıtta söz konusu kişilerin görev yerinin değiştirildiği aktarıldı.²⁵

14 Mayıs 2022'de, bir hastaneyle ilgili gündeme gelen başörtüsü yasağının ardından, sosyal medyada Ebabiller Platformu isimindeki bir oluşumun bildirisini dolaşıma girdi. Bildiride, başörtüsü yasağından bahsedilirken “Yahudi asıllı İsrail vatandaşı” ifadesiyle hastane yönetiminden bir Yahudi hedef gösterildi.²⁶

5 Haziran 2022'de, Mardin'de restorasyonu tamamlanan Mor Gevargis Kilisesi'nde 100 yıl aradan sonra ilk defa ayin düzenlendi. Ayin sonrasında köyde yaşayan tek Süryani ailenin evine, Süryani din görevlilerinin ağırlandığı sırada, taşlarla ve sopalarla saldırıldığı aktarıldı. Saldırının ardından ailenin ekili arazilerinin de ateşe verildiği iddia edildi. Olayın arazi anlaşmazlığı sebebiyle yaşandığı ifade edildi.²⁷

8 Haziran 2022'de, İstanbul Okmeydanı'ndaki Sultan Alevi Kültür Derneğinin bulunduğu binaya saldırıldığı aktarıldı. Kurşunlardan beşi derneğe isabet etti.²⁸ Kamera kayıtlarında 15-16 yaşlarında iki çocuk tespit edildi ancak çocuklar yakalanamadı.²⁹

21 Haziran 2022'de, Diyarbakır'daki Diyarbakır Kilisesi'nden çıkan üç kişinin bir grup tarafından, “Siz Müslüman değil misiniz, ne işiniz vardı kilisede?” ve “Kiliseye gitmeyin, yoksa sizi öldürürüz” ifadeleriyle tehdit edildiği aktarıldı. Tehdit edenlerin ‘Hizbullahçı’ oldukları şüphesi şikayet tutanağında yer almadı. Kilise yöneticileri ise, polisin söz konusu üç kişinin ‘gaspçı’ olduğunu söylediğini anlattı.³⁰ Tehdit edilen kişilerin olaydan sonra yurtdışına çıktığı aktarıldı.³¹

29 Haziran 2022'de, Mardin Midyat Anhil köyünde, Mor Petrus ve Mor Pavlus Süryani Şapeli'ndeki mezar taşlarının kırıldığı ve Azizler'in kemiklerinin dışarıya atıldığı bildirildi.³²

30 Haziran 2022'de, bir kişi Alevi olduğu gerekçesiyle eşinin kardeşleri tarafından tehdit edildiğini ve birçok defa şehir ve ikamet yeri değiştirmek zorunda kaldıklarını aktardı. Ayrıca, kardeşlerden birinin, “Müslüman olmayan birine bacımı vermek istemiyordum, zorla kaçırdı. Ben bacımı senden alacağım dedim. İslam'dan çıkmış biriyle evlenmesini istemiyorum, bacımı da yeğenimi de onların elinden alacağım” ifadelerini kullandığı ifade edildi.³³

13 Temmuz 2022'de, İstanbul Beyoğlu'ndaki Hasköy Yahudi Mezarlığı'nın 81 mezar taşı tahrip edildi. Olayla ilgili gözaltına alınan beş çocuk, sevk edildikleri adli makamlarca ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı. Kırılan mezar taşlarını İstanbul Valiliğinin tamir edeceği açıklandı. “İbadethanelere ve mezarlıklara zarar verme” suçundan dava açıldı.³⁴ Mahkeme kararı 5 Temmuz 2023 itibarıyla henüz tebliğ edilmedi.

24 Haber Sol, *Öğretmenlere ayrımcılık ve tehdit: 'Okul müdürü görevden alınsın'*, 13 Mayıs 2022; Pirha, Atay, *Alevi öğretmenin tehdit edilme iddialarını Meclis'e taşıdı*, 23 Mayıs 2022.

25 Hatay Milletvekili Barış Atay *Mengüllüoğlu'nun 7/65278 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesine İlişkin Bilgi*, 22 Temmuz 2022.

26 Avlaremöz, *Sosyal medya gruplarında dönen antisemit bildiri*, 14 Mayıs 2022.

27 Medyascope, *Mardin'in Işıklar Köyü'nde Süryani ailenin evine taşlı sopalı saldırı*, 7 Haziran 2022; Mezopotamya Ajansı, *Kızıltepe'de aileler arasında gerginlik*, 6 Haziran 2022.

28 Artı Gerçek, *Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneği'nin bulunduğu binaya silahlı saldırı*, 8 Haziran 2022.

29 11 Temmuz 2022'de Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneği ile yapılan telefon görüşmesi.

30 Diken, *'Hizbullahçıların' tehdit ettiği yurttaşlar kenti terk etti: Polis 'gaspçı' diye anlattı*, 26 Temmuz 2022.

31 5 Temmuz 2023'te Diyarbakır Kilisesi ile yapılan e-posta yazışması.

32 Bianet, *Süryani şapelindeki mezarlara saldırı: "Ölümlerimizi kabirde bile rahat bırakmıyorlar"*, 1 Temmuz 2022.

33 Pirha, *Alevi olduğu için eşinin kardeşleri tehdit ediyor: Can güvenliğim yok*, 30 Haziran 2022.

34 Gazete Duvar, *Hasköy'deki Yahudi mezarlığına saldırı*, 15 Temmuz 2022; Gazete Duvar, *Hasköy Yahudi Mezarlığı'na saldırıda gözaltına alınan 5 çocuk ailelerine teslim edildi*, 16 Temmuz 2022; 15 Temmuz 2022 tarihli *İstanbul Valiliği Basın Açıklaması* (2022-59).

14 Temmuz 2022'de, Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, HDP İstanbul Milletvekili Ali Kenanoğlu'nun bir Twitter paylaşımını alıntılararak “Emperyalizmin köpeklerinin sözde eğilmeyen boyunlarını kırdık ve kırarız. HDP, Yunan veya Bulgar ırkçı partilerinden daha fazla Türkiye düşmanı bir yapıdır. Üst yöneticilerinin çoğu Ermeni kökenlidir. Düşmandır ve düşman muamelesi yapılmalıdır” ifadeleriyle tehdit içeren bir paylaşım yaptı.³⁵

19 Temmuz 2022'de, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun Trabzon'daki aile mezarlığına gamalı haç çizildiği aktarıldı. Aynı işaretlerin Akçaabat ilçesinde bir ortaokulun duvarına da çizildiği tespit edildi. Olayla ilgili iki çocuğun gözaltına alındığı ve ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldığı bildirildi.³⁶

21 Temmuz 2022'de, Surp Haç Tıbrevank Lisesinden Yetişenler Derneğinin İstanbul Narlıkapı'daki lokalinin tahrip edildiği aktarıldı. Dernek lokalinin camını keserek içeri giren kimliği belirsiz kişiler, dernekte bulunan bilgisayarları, projeksiyon cihazını, televizyon ekranını ve kupaları çaldı. Olayla ilgili soruşturmanın devam ettiği ifade edildi.³⁷

22 Temmuz 2022'de, zihinsel engelli ve Ermeni bir kişinin yolda saldırıya uğradığı aktarıldı. Yolda eşyle birlikte yürüyen bir kişinin mağdura, “Sen eşime mi baktın?” diyerek saldırdığı ve ardından dört kişinin daha olaya dahil olduğu aktarıldı. Tekme darbeleri de alan mağdur yaralandı ve ameliyat geçirdi.³⁸ HDP Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan verdiği soru önergesinde, olayın detaylarının “kurbanın kimliğinden kaynaklanan bir nefret suçuna maruz kaldığını düşündüğünü” ifade etti. Ayrıca, olayın nefret suçu boyutunun da irdelendiği etkin bir soruşturma yapılması gerektiğinin altını çizdi.³⁹ Soru önergesi cevaplanmadı.

30 Temmuz 2022'de, 1990'larda baskılar sebebiyle Batman Sason'daki köyünü terk etmek zorunda kalan bir Ermeni'nin köye dönmek istemesinin ardından yoğun taciz, tehdit ve saldırıya maruz kaldığı aktarıldı. Köye dönme kararının ardından inşaatın başlamasıyla, köydekilerin mağdur hakkında sistematik olarak şikayette bulunduğu aktarıldı. Ayrıca, mağdurun evinin önünde sözlü tacizlere maruz kaldığı ve kapısına “At da almışsın, kalacağını mı sandın!” ifadelerini içeren tehdit edici bir not bırakıldığı ifade edildi. Köyden bir arkadaşının “Evde kalma, anlaştılar akşama gelip seni öldürecekler” uyarısının ardından ise mağdurun evinin yakıldığı bildirildi.⁴⁰

30 Temmuz 2022'de, yukarıdaki olayla bağlantılı olarak, mağdurun Sason'dan ayrılmak zorunda kaldığı ancak İstanbul'da da silahlı saldırıya uğradığı aktarıldı. Polis olaylarla ilgili şikayetlerini geri çekmesine yönelik baskı yaptığını ifade eden mağdurun yurtdışına taşındığı ifade edildi.⁴¹

30 Temmuz 2022'de, Muharrem orucunun ilk gününde Ankara'da cemevlerine ve Alevi kurumlarına arka arkaya dört saldırı düzenlendi. Bir kişi delici aletle olmak üzere, iki kişi yaralandı. Saldırıların aynı kişiler tarafından yapıldığı ifade edildi.⁴² Bir kişinin tutuklu, iki kişinin tutuksuz yargılandığı davada karar 7 Temmuz 2023'te verildi. Mahkeme, tutuklu sanık hakkında “silahla basit yaralama” suçundan dokuz ay, “ibadethanelere ve

35 Diken, Ümit Özdağ, bir kez daha Ermenileri hedef gösterdi, 14 Temmuz 2022.

36 T24, Trabzon Emniyet Müdürlüğü'nden İmamoğlu'nun aile mezarlığının duvarlarına gamalı haç çizilmesine ilişkin açıklama, 20 Temmuz 2022.

37 Agos, Tıbrevank Derneği'nin lokali tahrip edildi, 21 Temmuz 2022.

38 Agos, Arlen Demirhan Üsküdar'da beş kişinin saldırısına uğradı, 28 Temmuz 2022.

39 Agos, Saldırıya uğrayan Arlen Demirhan için soru önergesi, 13 Ağustos 2022.

40 Artı Gerçek, Kitlesele çökme ve gasp ruhu, 30 Temmuz 2022.

41 Artı Gerçek, Kitlesele çökme ve gasp ruhu, 30 Temmuz 2022.

42 Gazete Duvar, Ankara'da Alevi kurumları saldırıları yakalandı, 30 Temmuz 2022.

mezarlıklara zarar verme” suçundan da sekiz yıl hapis kararı verdi. Aynı sanık hakkın-
da “halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik” ve “inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin
kullanılmasını engelleme” suçlarından ise ceza verilmedi. Tutuklu bulunduğu süreyi göz
önünde bulduran mahkeme sanığı adli kontrol şartıyla tahliye etti. Tutuksuz yargılanan
sanıklar ise tüm suçlardan beraat etti.⁴³

6 Ağustos 2022'de, Alevi Vakıfları Federasyonu İkinci Başkanı ve Kartal Cemevi Başka-
nı Selami Sarıtaş, İstanbul'daki evinin önünde saldırıya uğradı. Olayla ilgili dokuz kişi
gözümlüğe alındı ve adliyeye sevk edildi. İstanbul Emniyet Müdürlüğünden alınan bilgile-
re dayanan bir haberde olayın “kişisel husumet” nedeniyle yaşandığı aktarıldı.⁴⁴ Olayın,
Temmuz 2022'de cemevlerine düzenlenen saldırıların devamı niteliğinde olduğunu belir-
ten Sarıtaş ise şu ifadeleri kullandı: “Polis ekiplerinin konuyu derin bir şekilde araştırdı-
ğını düşünüyorum. Mutlaka ortaya çıkacaktır. Ankara'daki olayların devamı niteliğinde
olduğunu düşünüyorum. Suç duyurusunda bulduk. İfademizi de o doğrultuda verdik.
Alevi toplumu olarak bu tür olaylar yaşayabileceğimizi düşünüyoruz.”⁴⁵

7 Ağustos 2022'de, İstanbul Eyüp Sultan Türbesi'nin çini levhalarını bir kişinin tahrip
ettiği aktarıldı. Zihinsel engelli raporu olduğu söylenen saldırgan gözaltına alındı.⁴⁶

18 Ağustos 2022'de HDP Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan'ın, 2016 yılında kendisi-
ne yönelik bir suikast planı olduğunu iddia eden bir avukat tarafından Twitter'da tehdit
edildiği öğrenildi. Avukatın paylaşımında şu ifadeler yer aldı: “Yapacak olsak yapardık.
Kahraman yapmak istemedik seni. Yoksa iki defa önümüze düşürdük yürürken seni Mec-
liste, şans eseri falan hayatta kaldım diye mağdur edebiyatı yapma. Burası Türk toprakları
haddini bil!”⁴⁷

21 Ağustos 2022'de, Balıkesir Edremit'e bağlı Güre köyünde Alevilerin yaşadığı mahal-
lede ev duvarlarına üç hilal çizildiği ve tehdit edici mesajlar yazıldığı aktarıldı. İhbardan
sonra köye gelen jandarma komutanının “araştırıp kulak çekeriz ama yapmanı söylemezler”
dediği ifade edildi.⁴⁸

5 Eylül 2022'de, Malatya'da Kurtuluş Kilisesi yöneticilerinin 'misyonerlik' gerekçesiyle
tehdit edildiği bildirildi. Suç duyurusunun ardından Valilik koruma tedbiri aldı. Şüpheli
ise adli kontrolle serbest bırakıldı.⁴⁹

9 Eylül 2022'de, Ankara Mamak'taki Hüseyin Gazi Cemevi'nin bahçesindeki dilek ağacı
yakıldı. Saldırganlardan birinin dilek ağacını İslam'a aykırı olduğu için yaktığı belirtildi.
Kaçan iki kişi gözaltına alındı. Yakalanan iki şüphelinin İŞİD üyeliğinden tutuklandığı
aktarıldı.⁵⁰

13 Ekim 2022'de, Kayseri'de Hacı Bektaş Caddesi'ndeki cemevine gelen beş kişinin,
kırmızı renkli beze sarılı balta ve bir tespih bıraktığı aktarıldı. Olaya karışan kişilerin
gözaltına alındığı ifade edildi.⁵¹

43 Sputnik News, *Ankara'daki Alevi STK'leri ve cemevine saldırı davasında karar açıklandı*, 7 Temmuz 2023.

44 AA, *Kartal Cemevi Başkanı Sarıtaş'a yönelik saldırıya ilişkin 9 şüpheli adliyeye gönderildi*, 9 Ağustos 2022.

45 Gazete Duvar, *Kartal Cemevi Başkanı Selami Sarıtaş uğradığı saldırıyı anlattı*, 6 Ağustos 2022.

46 T24, *Eyüp Sultan Türbesi'ne çekiçle saldırı*, 8 Ağustos 2022.

47 Gazete Duvar, *Avukat İnce'den hakkında suç duyurusunda bulunan Paylan'a tehdit: Kahraman yapmak istemedik seni*, 18 Ağustos 2022.

48 Dersim TV, *Alevilerin Yaşadığı Köyde Yine Tehdit Yazıları Yazıldı*, tarih yok.

49 T24, *Zirve Yayinevi katliamının yaşandığı Malatya'da korkutan ihbar: Fotoğraflar korku yarattı, kilise yine hedefte*, 8 Eylül 2022.

50 T24, *Cemevinin dilek ağacını yakan 2 kişiye gözaltı: "İslam'a şirk olduğunu düşündüğü için yakma gereği duymuş"*, 10 Eylül 2022; Hürriyet, *Dilek Ağacı'nı DEAŞ yakmış*, 15 Eylül 2022.

51 Muhallif, *Kayseri'de cemevine çirkin saldırı: 5 kişi gözaltına alındı*, 14 Ekim 2022.

31 Ekim 2022'de, Bursa'daki Yahudi mezarlığında 24 mezar taşına zarar verildiği aktarıldı. Bursa Türk Musevi Cemaati olayı polise bildirdi. Yakalanan saldırganın tutuklandığı ifade edildi.⁵² Temmuz 2023 tarihi itibarıyla dava devam ediyor.⁵³

3 Kasım 2022'de, Adana'da Hacıbektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Ceyhan Şubesi Cemevi'nin duvarlarının kimliği belirsiz kişilerce tahrip edildiği aktarıldı. Duvarlara küfür ve hakaret içerikli yazılar yazıldı ve cemevinin bankı yakılmaya çalışıldı. Cemevi Başkanı, daha önce de birçok kez saldırıya uğrayan cemevi için güvenlik önlemi istedi. Olaya karışan gençler hakkında soruşturma başlatıldığı aktarıldı.⁵⁴

4 Kasım 2022'de, Antalya'da Adıyaman Gülaras ve Can Dersim Tuncelililer otobüslerine bilye ile saldırıldığı ve otobüslerin camlarının kırıldığı bildirildi. Mağdurlar özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden gelen otobüslerin seçildiğini ifade etti.⁵⁵ Tunceli yoğun olarak Alevilerin yaşadığı bir bölge olduğu için, olay değerlendirilirken Alevilere yönelik olası bir önyargı saiki olabileceği göz önünde bulunduruldu.

17 Kasım 2022'de, Mersin Yenişehir'de aynı apartmanda yaşayan beş Alevi ailenin kapısına kırmızı boyayla çarpı çizildiği aktarıldı. Olay Yenişehir'de meydana gelmesine rağmen Mersin Valiliğinin açıklamasında olayın Mezitli'de yaşandığı ifade edildi. Açıklamada olay "komşu kavgası" olarak aktarılırken bir kişinin gözaltına alındığı bilgisi yer aldı.⁵⁶ Ancak, daha sonra saldırganın yakalanamadığı ve soruşturmanın takipsizlikle sonuçlandığı bildirildi.⁵⁷

29 Kasım 2022'de, Bursa Hürriyet Anadolu Lisesinde görevli bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninin "Ben Alevilerin gittikleri yolun yanlış olduğunu düşünüyorum. Çoğu Alevi ailede çocuğun kimden olduğu belli değil. Alevilerin Hz. Ali'yi Hz. Peygamberimizin yerine koyduklarını, çoğu Alevinin ahlaki açıdan bozuklukları bulunduğunu, bir erkek ile kız öğrencinin ders dışında konuşmasının da zina olduğunu" söylediği iddia edildi. Sınıftaki Alevi öğrenciler durumu ailelerine bildirdi. Bir ailenin okula gelerek duruma tepki göstermesi ve suç duyurusunda bulunmasının ardından Milli Eğitim Bakanlığı olayla ilgili soruşturma başlattı.⁵⁸

9 Aralık 2022'de, Mardin Midyat'tan ailesiyle göç ettiği Almanya'dan dönen Süryani rahibenin bahçesine diktiği 15 zeytin fidanının kimliği belirsiz kişi ya da kişilerce kırıldığı aktarıldı.⁵⁹

52 En Bursa, *Bursa'daki Yahudi mezarlığına saldırı*, 31 Ekim 2022.

53 18 Temmuz 2023'te Yahudi toplumu temsilcisi ile yapılan görüşme.

54 ANKA, *Ceyhan Cemevinin Duvarına Küfürlü Yazılar Yazıldı, Bahçesindeki Bank Yakılmaya Çalışıldı. Cemevi Başkanı Odabaşı: "Daha Önce de Aynısını Yaşadık"*, 4 Kasım 2022.

55 Evrensel, *Antalya'da Can Dersim Tuncelililer ve Adıyaman Gülaras firması otobüslerine saldırı*, 4 Kasım 2022.

56 Evrensel, *Mersin'de Alevi yurttaşların evleri işaretlendi, bir kişi gözaltına alındı*, 17 Kasım 2022; Cumhuriyet, *Mersin'de Alevilerin evleri işaretlendi*, 19 Kasım 2022.

57 18 Temmuz 2023'te Mersin Cemevi ile yapılan e-posta yazışması.

58 Evrensel, *Bursa'da din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeninden Aleviler hakkında nefret söylemi*, 29 Kasım 2022.

59 Cumhuriyet, *36 yıl sonra Türkiye'ye dönen Süryani rahibenin evine saldırı*, 9 Aralık 2022.

2022'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI NEREDE YAŞANDI?

6 ÇEVİRİMİÇİ VAKA (VEYA SİYASETÇİ AÇIKLAMALARI)

İSTANBUL	Surp Garabet Kilisesi'ne yazılıma
İSTANBUL	Ermeni okuluna gamalı haç çizilmesi
İSTANBUL	Alevi derneğinin binasına saldırı
İSTANBUL	Yahudi mezarlığının tahribi
İSTANBUL	Ermeni derneğinin tahribi
İSTANBUL	Ermeni ve zihinsel engelli birine fiziksel saldırı
İSTANBUL	Bir Ermeni'ye fiziksel saldırı
İSTANBUL	Cemevi başkanına saldırı
İSTANBUL	Eyüp Sultan Türbesi'nin tahribi
MARDİN	Bir Ezidi'nin evinin yakılması
MARDİN	Süryani ailenin evine saldırı
MARDİN	Süryani mezarlığının tahribi
MARDİN	Süryani rahibinin evine saldırı
ANKARA	Dört Alevi kurumuna saldırı
ANKARA	Cemevindeki dilek ağacının yakılması
BURSA	Yahudi mezarlığının tahribi
BURSA	Öğretmenin Alevi öğrencilere hakareti
HATAY	Öğretmenin Alevi öğrencilere hakareti
HATAY	Alevi öğretmene tehdit ve hakaret
ADANA	Cemevinin tahribi
ANTALYA	Adıyaman ve Tunceli otobüslerine saldırı
BALIKESİR	Alevilerin yaşadığı mahallede yazılıma
BATMAN	Bir Ermeni'ye sistematik taciz, tehdit ve saldırı
DİYARBAKIR	Kiliseden çıkan üç kişiye tehdit
ERZİNCAN	Bir Alevi'ye tehdit
KAYSERİ	Cemevine tehdit içerikli eşyaların bırakılması
MALATYA	Kilise yöneticilerine tehdit
MERSİN	Alevilerin evinin işaretlenmesi
TRABZON	Ekrem İmamoğlu'nun aile mezarlığına gamalı haç çizilmesi
TUNCELİ	Cemevi başkanına tehdit
ÇEVİRİMİÇİ MEDYA	Fatma Yavuz'a Ermeni kimliğiyle ilişkilendirilerek hakaret
SOSYAL MEDYA	Canlı yayında Alevilere hakaret
SOSYAL MEDYA	Milletvekili Garo Paylan'a tehdit ve hakaret
SOSYAL MEDYA	Bir Yahudi'nin hedef gösterilmesi
SOSYAL MEDYA	Hristiyanlara yönelik tehdit içerikli paylaşım
SOSYAL MEDYA	Milletvekili Garo Paylan'a tehdit

2022'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI NE ZAMAN YAŞANDI?

4 OCAK 2022'DEN BAŞLAYARAK Fatma Yavuz'a Ermeni kimliğiyle ilişkilendirilerek hakaret	7 OCAK 2022 İstanbul'da Surp Garabet Kilisesi'ne yazılama
10 ŞUBAT 2022 Sosyal medya canlı yayınında Alevilere hakaret	12 ŞUBAT 2022 Tunceli'de cemevi başkanına tehdit
18 ŞUBAT 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Hatay'da öğretmenin Alevi öğrencilere hakareti	18 MART 2022 Mardin'de bir Ezidi'nin evinin yakılması
10 NİSAN 2022 İstanbul'da Ermeni okuluna gamalı haç çizilmesi	24-29 NİSAN 2022 Milletvekili Garo Paylan'a tehdit ve hakaret
13 MAYIS 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Hatay'da Alevi öğretmene tehdit ve hakaret	14 MAYIS 2022 Sosyal medyada bir Yahudi'nin hedef gösterilmesi
5 HAZİRAN 2022 Mardin'de Süryani ailenin evine saldırı	8 HAZİRAN 2022 İstanbul'da Alevi derneğinin binasına saldırı
21 HAZİRAN 2022 Diyarbakır'da kiliseden çıkan üç kişiye tehdit	29 HAZİRAN 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Mardin'de Süryani mezarlığının tahribi
30 HAZİRAN 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Erzincan'da bir Alevi'ye tehdit	13 TEMMUZ 2022 İstanbul'da Yahudi mezarlığının tahribi
14 TEMMUZ 2022 Hristiyanlara yönelik tehdit içerikli paylaşım	19 TEMMUZ 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Trabzon'da İmamoğlu aile mezarlığına gamalı haç çizilmesi
21 TEMMUZ 2022 İstanbul'da Ermeni derneğinin tahribi	22 TEMMUZ 2022 İstanbul'da Ermeni ve zihinsel engelli birine fiziksel saldırı
30 TEMMUZ 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Batman'da bir Ermeni'ye sistematik taciz, tehdit ve saldırı	30 TEMMUZ 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) İstanbul'da bir Ermeni'ye fiziksel saldırı
30 TEMMUZ 2022 Ankara'da dört Alevi kurumuna saldırı	6 AĞUSTOS 2022 İstanbul'da cemevi başkanına saldırı
7 AĞUSTOS 2022 İstanbul'da Eyüp Sultan Türbesi'nin tahribi	18 AĞUSTOS 2022 Twitter'da Milletvekili Garo Paylan'a tehdit
21 AĞUSTOS 2022 Balıkesir'de Alevilerin yaşadığı mahallede yazılama	5 EYLÜL 2022 (RAPORLANMA TARİHİ) Malatya'da kilise yöneticilerine tehdit
9 EYLÜL 2022 Ankara'da cemevindeki dilek ağacının yakılması	13 EKİM 2022 Kayseri'de cemevine tehdit içerikli eşyaların bırakılması
31 EKİM 2022 Bursa'da Yahudi mezarlığının tahribi	3 KASIM 2022 Adana'da cemevinin tahribi
4 KASIM 2022 Antalya'da Adıyaman ve Tunceli otobüslerine saldırı	17 KASIM 2022 Mersin'de Alevilerin evinin işaretlenmesi
29 KASIM 2022 Bursa'da öğretmenin Alevi öğrencilere hakareti	9 ARALIK 2022 Mardin'de Süryani rahibinin evine saldırı

5. Sonuç ve tavsiyeler

2022 yılında, hedef alınan gruba göre ulaşılan nefret suçu/olayı bilgisi şöyle:

- Aleviler 15,
- Hristiyanlar 15,
- Yahudiler 4,
- Ezidiler 1,
- Müslümanlar 1.

Bu noktada, Hristiyanların maruz kaldığı nefret suçlarının bir kısmında Ermeniler, Süryaniler, Yunanlar gibi etnik kimliklerin de hedef alındığını belirtmek gerekiyor. Özellikle Türkiye bağlamında etnik ve dinî kimlik ayırımını yapmak, kimliklerin kesişimselliğinden dolayı pek mümkün değil. Dolayısıyla bu olaylar rapor özelinde, metodolojik sınırlar çerçevesinde Hristiyanlara yönelik önyargı olarak kategorize edildi. **Bu kesişimsel olayların sıklığı bu suçlarla ilgili bütünlüklü çalışmalara yönelik ihtiyacı ortaya koyuyor.**

Kapsayıcı ve demokratik toplumlar için hayati bir niteliğe sahip olan din veya inanç özgürlüğü hakkı, uluslararası insan hakları hukukunun önemli bileşenlerinden biri. Devletlerin, bu haktan herkesin eşit bir şekilde faydalanabilmesi ve din veya inanç özgürlüğü de dahil, insan haklarına müdahale oluşturan nefret suçlarının önlenmesi için gerekli önlemleri alma ve önyargı saikini soruşturma yükümlülüğü var.

Oysa, erişilebilen verilere göre, **2022 yılında yaşanan ve özel bir hassasiyetle ele alınması gereken nefret suçu veya olaylarının çoğunda nefret suçu boyutunun irdelendiği etkili bir hukuki süreç yürütülmediği görülüyor.** Dolayısıyla cezasızlıkla mücadele için adımlar atılmış değil. Türkiye'nin birçok noktasında yaşanan bu olaylar sırasıyla, tehdit veya tehdit edici davranış, mala veya eşyaya zarar verme, ibadet yeri veya mezarlıklara zarar verme, hakaret, kişilere yönelik şiddet içeren saldırı ve taciz suçlarını içeriyor.

Geçmiş yılların izleme verileriyle birlikte değerlendirildiğinde, **mezarlık, ibadet yeri, ev veya okul gibi din veya inanç topluluklarıyla ilişkili mekanlara yönelik saldırıların en sık karşılaşılan olaylardan olduğu söylenebilir.** Alevilerle ilişkili mekanların işaretlenmesi uzun süredir gözlemediğimiz yaygın örüntülerden biri. Diğer nefret suçları gibi, özellikle geçmişte de sıklıkla yaşanan ve kişilere yönelik fiziksel şiddet içeren olaylara dönüşen bu işaretlemelere karşı önleyici ve caydırıcı önlemlerin alınması gerekiyor.

Ayrıca, **din veya inanç topluluklarıyla ilişkili bazı mekânların tekrarlayan bir şekilde hedef alındığı da ortaya çıkan bulgular arasında.** Örneğin, İstanbul'daki Surp Garabet Ermeni Kilisesi'nin duvarına ve kapısına 2021 yılı içerisinde iki defa yazılama yapılmıştı. Aynı kiliseye 2022 yılı başında da yazılama yapıldığı raporlandı. 2022 yılında tahrip edilen Hacıbektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Ceyhan Şubesi Cemevi'nin de daha önce benzer saldırılara maruz kaldığı aktarıldı. Benzer şekilde, olayların detayları incelendiğinde bazı kişilerin sistematik tehdide veya baskıya maruz kaldığı görülüyor. Olayların sürekliliği ise bu suçlara karşı etkili bir uygulama olmadığını gözler önüne seriyor.

Nefret suçlarının ihbar edilmesi önünde önemli engeller olduğu için rapordaki verilerin bu suçların gerçek boyutunu yansıtmadığını da göz önünde bulundurmak gerekiyor.

Nisan 2021 tarihli **İnsan Hakları Eylem Planı** önemli bir ilerleme adımı içeriyordu. Buna göre bir yıl içinde;

- ayrımcılık ve nefret suçuna ilişkin Türk Ceza Kanunu'nda yeni bir düzenleme yapılması (Faaliyet 4.4.e.) ile
- ayrımcılık ve nefret suçları ile kabahatlere ilişkin veri tabanı oluşturulması ve istatistiklerin sağlıklı bir şekilde toplanmasının sağlanması (Faaliyet 4.4.h.) hedefleri yer alıyordu.

Ancak aradan iki yıl geçmesine rağmen bu hedefler yerine getirilmiş değil ve Türkiye'de hala nefret suçu mevzuatı yetersiz. Dolayısıyla, yetkililer ivedilikle kapsamlı bir mevzuat düzenlemesi ve cezasızlık politikalarıyla mücadele için harekete geçmeli.⁶⁰ Nefret suçlarıyla etkili bir şekilde mücadele edilebilmesi için kapsamlı ve önyargı saikine göre detaylandırılmış veriler toplanmalı ve toplumla paylaşılmalı. Oysa, nefret suçlarına ilişkin Türkiye'deki resmî veriler hem oldukça sınırlı hem de bu veriler önyargı saikine göre ayrıştırılmıyor. Ancak detaylı verilerle sorunun büyüklüğü ve çözüm konusunda analiz yapılması mümkün olabilir. Resmî veriler yeterli olmadığı için sivil toplumun sistematik izleme ve raporlama yapması oldukça önemli.

Bunun yanında, farklı uzmanlıklara, deneyimlere, kaynaklara ve bağlantılara sahip grupları bir araya getiren iş birliklerinin kurulması, nefret suçları gibi önyargı ve ayrımcılık kökenli konularla mücadele için etkili yollardan biri olabilir. Uzun yıllardır yaptığımız izleme çalışmasının verileri ve konuyla ilgili diğer çalışmalar bize nefret suçlarının tek bir gruba yönelmediğini gösteriyor. Dolayısıyla, **nefret suçlarıyla ilgili çok paydaşlı çalışmalarla yönelik bir ihtiyaç olduğunu görüyoruz.** Özellikle nefret suçlarının hedefi olan grupların ve sivil toplumun, nefret suçlarıyla ilgili iş birliği imkanlarına odaklanarak bu suçlarla mücadele konusunda ortak hareket edebilmesi kalıcı değişiklikler için tetikleyici rol oynayabilir.

KAMU YETKİLİLERİNE YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

→ Din veya inanç temelli nefret suçları da dahil olmak üzere tüm nefret suçlarını engellemek ve bunlarla mücadele etmek amacıyla nefret suçlarına ilişkin mevzuat düzenlenmesi, nefret suçlarının ayrıştırılmış bir şekilde kayıt altına alınması, etkin bir şekilde soruşturulması, kovuşturulması ve uygun bir yaptırım uygulanması sağlanmalı:

- ↳ Kamu yetkilileri nefret suçları ile bütünlüklü mücadele stratejisi geliştirmek amacıyla, alanda uzman kişilerin de dahil olduğu geniş katımlı ve şeffaf bir süreç yürütmeli.
- ↳ Uluslararası insan hakları standartlarını temel alan bir nefret suçu mevzuatı ve politika çerçevesi oluşturmalı. Bunun için:
 - TCK'nın tanımlar bölümünde nefret suçu tanımına yer verilmeli;
 - nefret suçları konusunda kapsamlı, orantılı ve caydırıcı, medeni hukuk, ceza ve idare hukukuna dair hükümler içeren yasal düzenlemeler kabul edilmeli;
 - nefret suçları ile ilgili genel bir ağırlaştırıcı neden öngörülmesi;
 - mevcut mevzuat etkili bir şekilde uygulanmalı;
 - cezai yaptırımlar arasında toplum hizmeti yükümlülüğü gibi yaptırım seçenekleri de öngörülmesi;

60 AGİT/DKİHB, nefret suçu izleme ve kaydetme uygulamalarını iyileştirmeye, nefret suçu mağdurlarını desteklemeye ve yetkililerin sivil toplumla iş birliğini güçlendirmeye yönelik birçok aracı ve kaynağı sunuyor.

KAMU YETKİLİLERİNE YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER [DEVAMI]

- konu ile ilgili çalışma ve savunuculuk yapan sivil toplum kuruluşlarına hukuk davası açma ve müdahillik hakkı tanınmalı.
- ↳ Bir kamu kurumu, nefret suçlarını izleme, istatistiksel verileri toplama, bu verileri değerlendirme ve kamuoyu ile paylaşma sürecini yürütmek üzere yasal düzenleme ile görevlendirilmeli.
- ↳ Kolluk kuvvetlerinin önyargı saikine ilişkin kanıtları tespit etmesi sonraki ceza yargılaması sürecini de doğrudan etkileyeceği için:
 - Mevcut kayıt sistemi ile veri toplama yöntem ve içeriğine ilişkin eksiklikler tespit edilmeli;
 - veri toplama ve analiz sistemi, nefret suçlarına dair toplanan verilerin önyargı saikine, suç türüne ve cinsiyete göre ayrıştırılmasını sağlamalı;
 - kolluk kuvvetleri personeli nefret suçları, önyargı saikinin tespit ve kayıt edilmesi konusunda düzenli olarak eğitim almalı;
 - kolluk kuvvetleri personelinin önyargı saikini kaydedebilmesi için hem önyargı saiki listesi hem de uygun bir veri tabanı oluşturulmalı.
- **Mağdurların desteklenmesi için ihtiyaçlarına yönelik çok boyutlu tedbirler alınmalı:**
 - ↳ Kişilerin veya toplulukların güvenlik ihtiyaçları sağlanmalı, statüsüne bakılmaksızın ibadet için kullanılan yerler ve toplumsal mekânlar etkin bir şekilde korunmalı;

Mağdurlara;

 - pratik yardım;
 - kısa ve uzun vadeli duygusal ve psikolojik destek;
 - bilgi ve tavsiye verilmesi;
 - saygılı ve onurlu bir şekilde davranılması;
 - kişisel bilgilerin korunması ve güven;
 - (nefret suçunu ihbar eden mağdurların) adli sisteme erişimleri için destek sağlanmalı.
- Kolluk kuvvetleri ile sivil toplum ve din veya inanç toplulukları arasında bilgi paylaşımı ve iş birliği güçlendirilmeli.
- Nefret suçlarına ilişkin raporlamanın veya ihbarın yeterli olmadığı göz önünde bulundurularak mağduriyet anketi çalışması yapılmalı.

SİVİL TOPLUMA YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

- Nefret suçlarıyla ilgili doğru bilgileri yaygınlaştırmak ve nefret suçlarına dair farkındalığı artırmak için medyayla daha iyi ilişkiler kurabilir ve iş birliği içinde olabilir.
- Politikalar, savunuculuk stratejileri ve nefret suçuyla mücadelede değişim yaratacak araçlar geliştirmek için hem başka kuruluşlarla hem de din veya inanç gruplarıyla iş birliği yapabilir ve konuya dair daha geniş bir savunuculuk yürütmek için koalisyonlar veya platformlar kurabilir.
- Nefret suçlarına dair farkındalığı artırmak, bu suçların önlenmesine katkı sunmak ve kamuoyu oluşturmak için faaliyetler yürütebilir: Kampanyalar, forumlar, konferanslar, atölyeler, görsel veya yazılı materyal üretme gibi.
- Din veya inanç topluluklarıyla birlikte, toplulukların güçlenmesini hedefleyen etkinlikler düzenleyebilir.
- Nefret suçunu önleme ve nefret suçuna karşı güçlendirme stratejisi olarak gençlere yönelik çalışmalar yürütebilir.
- Profesyonellere yönelik eğitimler planlayabilir: Polis kurumları, hukukçular, sosyal hizmet çalışanları, öğretmenler ve sağlık hizmeti profesyonelleri gibi.
- Destek ve danışmanlık merkezi kurmak dahil olmak üzere, mağdurlara doğrudan destek sunabilir.

SİVİL TOPLUMA YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER [DEVAM]

- Yaşanan nefret suçlarını ve bu suçlara verilen resmî karşılıkları izleyebilir ve raporlayabilir. Böylece hem yetkilileri hem de kamuoyunu harekete geçirebilir.
- Akademisyenlerle ve nefret suçuyla ilgili uzmanlarla iş birlikleri geliştirebilir.
- Nefret söylemine dair izleme, raporlama, savunuculuk ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütebilir.⁶¹

DİN VEYA İNANÇ TOPLULUKLARINA YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

- Nefret suçu konusunda din veya inanç toplulukları içerisinde farkındalık yükseltme çalışmaları yürütülebilir.
- Nefret suçlarıyla ilgili ihbarda bulunarak, kendi veri tabanlarını oluşturarak ve verileri paylaşarak nefret suçlarının görünürlüğünü artırmaya katkıda bulunabilir.
- Ortak izleme ve raporlama girişimlerine katılabilir.
- Mağdurlara pratik destek sunabilir ve bilgi paylaşabilir.
- Din veya inanç temelli önyargı saikinin ötesinde farklı önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarıyla ilgili çalışma yapan kuruluşlarla iş birliği yapabilir.

61 Bu tavsiyelerin bir kısmı AGİT/DKİHB'nin hazırladığı ve KAOS GL Derneğinin Türkçeye çevirdiği "*Nefret Suçlarını Önleme ve Karşılama*" kılavuzundan uyarlanmıştır.

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARINA
HASSAS VE
SAYGILI
MUAMELE

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARINA UZMAN
DESTEK HİZMETLERİ

NEFRET SUÇU MAĞDURLARI İÇİN DESTEK YAPI TAŞLARI

CEZA İŞLEMLERİ VE
ADALET SİSTEMİNDE
NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARININ
İHTİYAÇLARI VE
MAĞDURLARIN
YÖNLENDİRİLMESİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Etkili bir nefret suçu mağduru destek sistemi oluşturmak, nefret suçu mağdurlarının adalete, ihtiyaç duydukları koruma ve desteğe erişimlerini sağlamak için kritik öneme sahip. Bu, mağdurun ihtiyaçlarını ve haklarını herhangi bir eylemin merkezine koymayı gerektirir.

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI İÇİN
DESTEK SİSTEMLERİ
VE YAPISI

YASAL POLİTİKA VE
ÇERÇEVELER

#NefretSuçunaHayır

*Nefret suçlarının engellenebileceğini biliyoruz,
sen de nefret suçlarına karşı ses çıkar,
eşitlik için harekete geç!*

inanç
özgürlüğü
girişimi

Norwegian
Helsinki Committee

**TÜRKİYE'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ
NEFRET SUÇLARI RAPORU 2022**

www.inancozgurlugugirisimi.org